

С. П. КОБЕЦЬ

Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТНОЮ СТІЙКІСТЮ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ДОПОМОГОЮ СЦЕНАРНИХ МЕТОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ

У роботі запропоновано підхід до формування управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств за допомогою сценарних методів прогнозування. Сценарний підхід до прогнозування передбачає побудову не одного прогнозу майбутнього стану зовнішнього середовища підприємства, а цілого ряду альтернативних гіпотетичних картин розвитку зовнішніх факторів. Сценарний підхід до прогнозування здатний значно підвищити ефективність управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств шляхом реалізації принципу послідовного усунення невизначеності.

Ключові слова: прогнозування, управлінське рішення, конкурентна стійкість, сценарний підхід до прогнозування.

Вступ

У сучасних економічних умовах, коли посилюються негативні тенденції у розвитку машинобудування, відбувається зниження обсягів експорту продукції, зменшуються обсяги виробництва, погіршуються фінансові результати, необхідно приділяти значну увагу питанням підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств. На сучасному етапі розвитку економіки між машинобудівними підприємствами ведеться гостра конкурентна боротьба, спричинена нестабільним попитом, невідомою кількістю реальних і потенційних споживачів, невизначеністю їхніх можливостей і потреб, змінами вимог до якості продукції і послуг, пошуком нових ринків збуту, швидким розвитком науково-технічного прогресу. Машинобудівним підприємствам, щоб зберегти свої позиції у конкурент-

ній боротьбі, необхідно не просто вивчати ринок, оцінювати свою конкурентоспроможність, можливості конкурентів і чинники що їх визначають, але й зміцнювати й підвищувати рівень своєї конкурентної стійкості. Формування системи управління конкурентною стійкістю є однією з найважливіших задач підприємства, без рішення якої йому важко утриматись на ринку в умовах конкуренції та отримати бажаний результат від своєї діяльності.

Високий рівень конкурентної стійкості може забезпечити машинобудівному підприємству лише ефективна система управління його діяльністю. При ухваленні управлінських рішень обов'язковою дією є аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища та прогнозування їх розвитку у майбутньому. Отже, обґрунтований прогноз є однією з передумов прийняття раціональних управлінських рішень.

1. Формулювання проблеми

Метою статті є розробка підходу до формування управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств за допомогою сценарних методів прогнозування.

Теоретичними і практичними питаннями у сфері підготовки і прийняття управлінських рішень займалися вітчизняні і зарубіжні вчені, зокрема: Н. Подвірна [1], Р. А. Фатхудинов [2, 3], В. П. Попков [4], О. В. Євстаф'єва [4] та ін. Проте проведений аналіз показав, що більшість як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, що досліджували дану проблему, не приділили достатньо уваги проблемі розробки та формування управлінських, щодо підвищення рівня конкурентної стійкості, машинобудівних підприємств за допомогою сценарних методів прогнозування.

2. Вирішення проблеми

Конкурентна стійкість підприємства – це здатність підприємства зберігати у довгостроковому періоді власну конкурентоспроможність при змінах зовнішнього і внутрішнього середовища.

Конкурентна стійкість підприємства – категорія динамічна, вона передбачає можливість оцінки її рівня та управління ним. Це дозволяє пов-

ною мірою застосовувати до цієї категорії (як до об'єкту управління) положення і ідеї загальної теорії управління.

Під управлінням конкурентною стійкістю машинобудівного підприємства необхідно розуміти безперервний циклічний процес чергування загальних функцій управління функціональними сферами діяльності цього підприємства та керованими параметрами зовнішнього середовища з метою збереження конкурентоспроможності цього підприємства.

Управління конкурентною стійкістю підприємства є комплексним і складним завданням, функціональна спрямованість якого полягає в утриманні та зміцненні існуючих та формуванні нових конкурентних переваг підприємства, з метою забезпечення ефективності вирішення завдань щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства та конкурентного його статусу на вітчизняному та міжнародному ринках.

Підтримка підприємства у бажаному конкурентному стані, формування та утримування довготривалих конкурентних переваг безпосередньо залежить від здатності внутрішньої структури підприємства вчасно реагувати на зміни зовнішнього середовища, що обумовлює необхідність безперервного формування управлінських впливів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства, що реалізуються в системі економічного управління підприємством.

Основа управління - прийняття управлінських рішень. Управлінське рішення можна розглядати як вид діяльності, яка відбувається у керівній підсистемі і тісно пов'язана з підготовкою, вибором та прийняттям певних варіантів дій, тобто – це певний етап процесу управління. Також управлінське рішення можна визначити як певні дії керівної системи (суб'єкт управління) щодо керованої (об'єкт управління) [1].

Основою формування і прийняття управлінських рішень є інформаційні процеси - пошук, передача і перетворення інформації в різних ланках системи управління.

Р. А. Фатхутдінов зазначає, що імпульсом управлінського рішення є необхідність ліквідації, зменшення актуальності чи вирішення проблеми, тобто наближення в майбутньому дійсних параметрів об'єкта (явища) до бажаних, прогнозних. Він розглядає управлінське рішення як результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування і вибору

альтернативи із багатьох варіантів досягнення конкретної мети системи менеджменту [2].

Прогнозування сприяє формуванню можливих цілей розвитку соціально-економічних систем, обліку і аналізу поставлених цілей і тенденцій розвитку, розробці можливих сценаріїв розвитку процесу під впливом набору факторів, виробленню оптимальних планів, а також оцінці ймовірних наслідків рішень, що приймаються. Прогнозування є основою управлінської діяльності у всіх сферах і на всіх рівнях [3].

Прогнозуванням є процес цілеспрямованої розробки конкретних прогнозів і створення надійної бази для вироблення стратегії підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств. Система прогнозування повинна стати основою для передбачення несприятливих подій і вироблення оптимальних рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості підприємства.

В умовах невизначеності зовнішнього середовища потреба в ефективному механізмі прогнозування діяльності підприємства у багато разів збільшується. Під зовнішнім середовищем розуміються всі умови і фактори, що виникають у середовищі, незалежно від діяльності конкретного підприємства, які впливають або можуть вплинути на діяльність цього підприємства [4]. При цьому метою створення прогнозу є зменшення того рівня невизначеності, в межах якого необхідно прийняти рішення.

При прийнятті управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств прогнозування розглядається як важливий інструмент визначення майбутніх змін. Без прогнозування, без уявлення майбутнього розвитку зовнішнього середовища неможливо прийняти ефективне управлінське рішення щодо підвищення зазначеного рівня.

Використання постійно поновлюваної інформації при прогнозуванні і безперервна взаємодія з іншими функціями управління (планування, організація, мотивація, контроль), дозволяє підняти процес ухвалення управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств на суттєво новий рівень розвитку в умовах постійної зміни зовнішнього середовища.

Формування управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурен-

тної стійкості машинобудівного підприємства передбачає врахування можливих змін зовнішнього середовища та визначення прогнозованої оцінки значень факторів зовнішнього середовища на планований період і формування на цій основі обґрунтованих висновків і рекомендацій відносно вибору раціональної стратегії і тактики дій керівництва підприємства.

Одиничний прогноз стану факторів зовнішнього середовища, що впливають на конкурентну стійкість підприємства, враховуватиме лише один з можливих їх станів в майбутньому. Неврахування всіх можливих поєднань станів факторів зовнішнього середовища може бути причиною втрати підприємством ключових конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Тому для вирішення складних завдань довгострокового прогнозування найдоцільніше застосувати сценарний підхід.

Сценарний підхід до прогнозування об'єднує сукупність методів, спрямованих на побудову не одного прогнозу майбутнього стану зовнішнього середовища підприємства, а цілого ряду альтернативних гіпотетичних картин розвитку зовнішніх факторів. У зв'язку з цим при прогнозуванні розробляється декілька сценаріїв, що дозволяє об'єктивно оцінити наслідки вибору того або іншого варіанту подальшого розвитку підприємства.

На рис. 1 приведено етапи процесу формування управлінських рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств за допомогою сценарних методів прогнозування:

Не дивлячись на вдалі приклади сценарного прогнозування у світі, у вітчизняних машинобудівних підприємствах ця практика не використовується. Основними причинами цього є: великі фінансові витрати, низький рівень кваліфікації менеджерів, культурні і психологічні бар'єри.

При зазначених недоліках, сценарний підхід до прогнозування здатний значно підвищити ефективність управлінських рішень шляхом реалізації принципу послідовного усунення невизначеності. При використанні сценарного методу особливу увагу слід приділити залученню у процес осіб, що приймають управлінські рішення, з метою подолання бар'єрів мислення серед менеджерів. Результати сценарного процесу мають бути застосовані для формування стратегій підвищення рівня конкурентної стійкості машинобудівних підприємств.

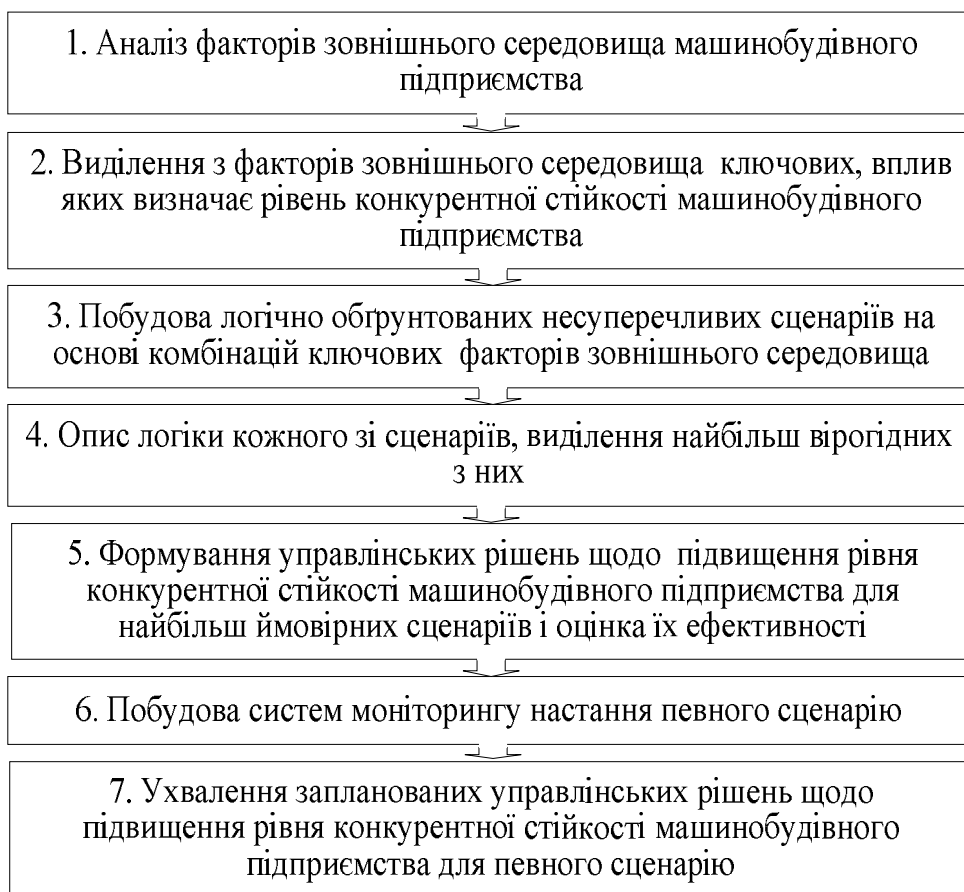

Рис. 1. Етапи процесу формування управлінських, щодо підвищення рівня конкурентної стійкості, машинобудівних підприємств за допомогою сценарних методів прогнозування

Висновок

Отже, система прогнозування є основою для передбачення несприятливих подій і вироблення оптимальних рішень щодо підвищення рівня конкурентної стійкості підприємства.

В умовах невизначеності зовнішнього середовища потреба в ефективному механізмі прогнозування діяльності підприємства у багато разів збільшується. Неврахування всіх можливих поєднань станів факторів зовнішнього середовища може бути причиною втрати підприємством ключо-

вих конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Тому для вирішення складних завдань довгострокового прогнозування найдоцільніше застосувати сценарний підхід.

Сценарний підхід до прогнозування передбачає побудову не одного прогнозу майбутнього стану зовнішнього середовища підприємства, а цілого ряду альтернативних гіпотетичних картин розвитку зовнішніх факторів. Сценарні методи прогнозування здатні значно підвищити ефективність управлінських рішень шляхом реалізації принципу послідовного усунення невизначеності.

Література

1. Подвірна, Н. Умови ефективності управлінських рішень [Електронний ресурс] / Н. Подвірна // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. - Львів, 2011. - Випуск 23. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10385/1/21.pdf>. – 20.02.2014.

2. Фатхутдинов, Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление [Текст] / Р. А. Фатхутдинов. - М. : ИНФРА-М, 2000. - 312 с.

3. Фатхутдинов, Р. А. Управленческие решения: учебник [Текст] / Р. А. Фатхутдинов. – М. : ИНФРА-М, 2009. – 283 с.

4. Попков, В. П. Организация предпринимательской деятельности: схемы и таблицы [Текст] / В. П. Попков, Е. В. Евстафьева. – СПб. : Питер, 2007. – 352 с.

Надійшла до редакції 20.02.2014, розглянута на редколегії 22.04.2014

Рецензент: д-р екон. наук, проф., зав. кафедрою економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання **В. В. Прохорова**, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків.

УПРАВЛЕНИЕ КОНКУРЕНТНОЙ УСТОЙЧИВОСТЬЮ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ С ПОМОЩЬЮ СЦЕНАРНЫХ МЕТОДОВ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ

С. П. Кобец

В работе предложен подход к формированию управленческих решений по повышению уровня конкурентной устойчивости машиностроительных предприятий с помощью сценарных методов прогнозирования.

Сценарний підхід к прогнозуванню предусматривает формування не одного прогноза будущею состоянню внешней среды підприємства, а целого ряда альтернативних гіпотетических картин розвитку зовнішніх факторів. Сценарний підхід к прогнозуванню способен значительно повысить ефективність управленческих рішень по підвищенню уровня конкурентной устойчивости машиностроительных підприємств путем реализации принципа последовательного устранения неопределенности.

Ключевые слова: прогнозування, управленческое рішення, конкурентная устойчивость, сценарний підхід к прогнозуванню.

MANAGEMENT OF COMPETITIVE STABILITY OF THE MACHINE-BUILDING ENTERPRISES WITH THE HELP OF SCENARIO FORECASTING METHODS

S. P. Kobets

In the article offered approach to forming of administrative decisions on the increase of level of competition stability of machine-building enterprises by the scenario methods of prognostication. The scenario method of prognostication foresees forming of not one prognosis of the future of enterprise, but a number of alternative hypothetical pictures of development of external factors. The scenario method of prognostication is able considerably to promote efficiency of administrative decisions on the increase of level of competition stability of machine-building enterprises by realization of principle of successive removal of vagueness.

Keywords: prognostication, administrative decision, competition stability, scenario methods of prognostication.

Кобець Сергій Петрович – здобувач кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, e-mail: kobetssp@yandex.ru.